

ROLUL ROMANIEI INTR-O EUROPA IN DEZVOLTARE

Dalina BORCAN

Plasarea și diagnosticarea rolului unui stat european implicat în finalizarea unui proces de profunde transformări socio-politice, nu pot fi făcute fără a ne raporta întâi la întregul angrenaj instituțional și istoric care a dus la construcția europeană actuală, construcție pe care o dorim aplicabilă, la nivel principial, în mediul românesc. Având în vedere acest aspect mă voi referi succint la câteva aspecte care să permită o viziune de ansamblu asupra evoluției europene din perspectiva celor mai importante acte capabile să simbolizeze filozofia dezvoltării continentale, de la Actul unic european până la conferințele interguvernamentale care au condus la momentul 7 februarie 1992, momentul semnării Tratatului asupra Uniunii Europene la Maastricht.

Actul unic european a fost și va rămâne în istoria recentă a Europei imaginea unei alegeri politice ce rezidă în întărirea integrării prin stabilirea unui spațiu care nu deține frontiere interne și în ameliorarea proceselor decizionale. Actul unic a determinat un dinamism inovator în cadrul reformelor de tip economic în principal. Elementul declanșator l-a constituit dezbaterile privind uniunea economică și monetară care să completeze în mod judicios piața unică.

Consiliul European de la Hanovra, din iunie 1988 a încredințat unui comitet condus de Jacques Delors misiunea de a analiza și propune etapele concrete care trebuiau să dețină ca principal rezultat o Uniune economică și monetară. Raportul Delors, prezentat în aprilie 1989 prevedea o realizare a Uniunii economice și monetare în trei etape. În același timp, în Europa de Est, Uniunea Sovietică dădea semnalul că era influenței comuniste în zona se apropie de sfârșit. Mai târziu, Consiliul European de la Strasburg a considerat că majoritatea necesară era realizată pentru a convoca o conferință interguvernamentală. Acesta avea ca principal scop elaborarea unei modificări în vederea etapelor finale ale Uniunii economice și monetare. Sigur că întreaga construcție europeană pe care o cunoaștem în prezent a fost influențată într-o măsură importantă de către sfârșitul comunismului din Europa de Est. După prăbușirea URSS și a comunismului s-a remarcat o îmbunătățire a relațiilor între est și vest prin promovarea

unor programe de preaderare menite sa atenueze decalajul economic si social intre statele Europei de Est si Occident.

Consiliul European special de la Dublin, din aprilie 1990, a dezbătut problema reunificarii germane si s-a decis ca deschiderea conferințelor interguvernamentale sa se desfasoare la 14 si 15 decembrie 1990. Aceeași luna iulie avea sa atraga privirile intregii comunitati europene asupra României, unde intre 13 si 15 iunie au avut loc incidente extreme de grave intre manifestanții adunați in Piața Universitarii si mineri. Se realizează aceste pararele intre procesul extreme de riguros al construcție europene si mediul romanesc pentru a avea, asa cum am subliniat anterior, o imagine de ansamblu asupra evolutiei pe care au presupus-o cei 16 ani de la prăbușirea comunismului in Romania. Acest tip de abordare surprinde in esența sa întreaga frământare a mediului instituțional romanesc, fapt real ce a condus la tot ceea ce numim acum generic rolul României in contextul dezvoltării continue a continentului European. Revenind in sa la rigoarea prezentării istorice, in cadrul Consiliului European de la Maastricht din 9-10 decembrie, statele membre au căzut la un acord asupra proiectului de tratat referitor la Uniunea Europeana, acordul fiind unul de ordin politic. Astfel, la 7 februarie 1992 la Maastricht, miniștrii afacerilor externe si miniștrii de finanțe ai celor 12 state membre au semnat “Tratatul asupra Uniunii Europene”. După acest moment extrem de important s-a trecut la faza ratificărilor naționale care ar fi trebuit încheiata la 31 decembrie 1992, dar intrarea in vigoare a Tratatului de la Maastricht avea sa fie la 1 noiembrie 1993.

Daca ne referim, pe scurt, la obiectivele pe care trebuie sa le realizeze Uniunea, trei dintre ele sunt reprezentative:

- a) promovarea unui progres economic si social echilibrat prin crearea unui spațiu fără frontiere interne, prin întărirea coeziunii economice si sociale si prin stabilirea uniunii economice si monetare comportând o moneda unica europeana;
- b) afirmarea identității Uniunii Europene pe scena internaționala, in special prin aplicarea unei politici externe si de securitate comuna;
- c) întărirea protecției si intereselor cetățenilor statelor membre prin instaurarea unei cetățenii a Uniunii.

Având drept baza toate aceste mențiuni, importante pentru a vedea de unde venim și încotro ne îndreptăm, trecem la o nouă etapă a dezvoltării noastre, o etapă mai aplicată, în care vom încerca să trasăm câteva puncte de vedere cu privire la rolul și manifestarea statului român în cadrul unei Europe cu o dinamică instabilă, în cadrul unei Europe mai degeaba a națiunilor decât a statelor. Mai întâi de toate, privind mediul politic românesc post-revoluționar, fără a încerca să analizăm problema, putem constata încă din zorii anilor 1990 un consens politic general cu privire la integrarea României în structurile europene și în NATO. Beneficiind de hotărârile Consiliului European de la Essen din decembrie 1994 cu privire la necesitatea aprofundării relațiilor est-vest din punct de vedere economic prin intermediul implementării unor programe economice monetare, România și-a dezvoltat o arhitectură instituțională relativ capabilă să absoarbă fonduri europene, fonduri menite să atenueze decalajul înregistrat între România și statele occidentale pe de o parte și între România și alte state europene aflate în postura de a-și fi asumat o reformă mai rapidă și mai eficientă pe de altă parte. Nu putem vorbi despre rolul României în viața europeană fără a menționa împărțirea exercitării acestuia în două etape distincte, una în plină desfășurare, perioada de preaderare și una gata să înceapă la 1 ianuarie 2007, postaderarea. În perioada încheiată oarecum, dacă vreți, de încheierea capitolelor de aderare, rolul României, poate fi cu greu privit ca unul de avengură având în vedere faptul că centrul de interes al vieții instituționale românești a fost reprezentat de consolidarea democrației, a statutului de drept, de statuarea fără echivoc a drepturilor fundamentale ale individului într-o societate de tip democratic, dreptul la expresie, accesul la justiție și lista ar putea continua. Cu toate acestea, România a transmis comunității europene și internaționale un semnal pozitiv legat de multiculturalitate, de înțelegerea și armonizarea intereselor minorităților naționale prin prezenta în Parlamentul României a tuturor celor 18 minorități care trăiesc pe teritoriul acestui stat, de asumarea unei relații partenoriale corecte cu SUA în timpul conflictului iugoslav, chiar dacă europenii au fost sceptici cu privire la intervenția armată îndreptată împotriva statului european. Nu se poate neglija nici rolul activ în zona Marii Negre chiar dacă această asumare a stârnit și stârnește încă reacții negative mai ales din partea Turciei, un stat care deși dorește să se integreze în U.E. dar mai are de rezolvat problema kurda.

Organizarea Forumului Marii Negre, dezvoltarea unei discuții reale bazate pe nevoia asumării unor parteneriate regionale demonstrează cel puțin disponibilitatea consolidării rolului de constructor și de exportator de diverse modele politico-instituționale către statele din zona care pot acumula acest tip de experiență. Chiar dacă toate aceste mențiuni par pentru unii irelevante în conglomeratul european, ele reprezintă pentru România, “copilul de 16 ani” scos din bezna comunisto-stalinista, imaginea în oglindă a transformărilor pe care viața românească a fost capabilă să le realizeze. Dincolo de momentul 1 ianuarie 2007, putem aborda subiecte și realități ce țin de capacitatea întăririi frontierei de est a Uniunii Europene în contextul în care este cunoscută dinamica extraordinară pe care o dezvoltă fenomene precum traficul de droguri, traficul de carne vie, contrabanda de tutun și alcool, și din nou lista ar putea continua. În același context, este interesant de urmărit relația denumită generic România-Moldova având în vedere necesitatea asumării României ca un factor de influență în sensul democratizării statului moldovean, stat care, reamintesc nu a început încă negocierile pentru aderarea la complexul organism continental. Sub o formă sau alta, în plan politic rolul asumat poate fi legat în această zonă de aspecte din afara Uniunii Europene.

Dacă privim lucrurile din punctul de vedere al statelor occidentale dezvoltate, România poate reprezenta un organism economic capabil să ofere o piață dinamică, nouă, deschisă spre investiții și spre transformarea avantajelor de tip comparativ în avantaje de tip competitiv, poate reprezenta un partener viabil în contextul dezvoltării Coridorului 4 paneuropean, poate reprezenta un model de dezvoltare postaderare pentru statele care sunt momentan în afara Uniunii Europene. Din acest punct de vedere practic, ne redescoperim vocația europeană pe care am avut-o în perioada interbelică, într-un context în care, sub o formă sau alta vom deveni (dacă nu suntem deja) un exportator important de forță de muncă către spațiul occidental urmând modelul Italiei din anii 60 sau modelul Portugaliei și Spaniei. Din punct de vedere politic România își va asuma vocația unui stat care încearcă să-și poziționeze interesele dinamizând relația cu Statele Unite ale Americii, un partener nou pentru politica românească pe de o parte, dar tratând cu grijă relația veche și profitabilă cu Franța. Este însă totuși greu de apreciat în acest moment, având în vedere complexitatea organismului european, temerile cetățenilor europeni față de problema extinderii U.E., având în vedere scepticismul Rusiei față de aceeași

problema, având în vedere reacția cetățenilor europeni față de Constituția U.E, care va fi în mod concret rolul asumat de România pe termen lung și mediu. Fără doar și poate însă, acest rol va fi unul de asigurare a stabilității în această zonă cu care istoria a fost pe alocuri cinică.

În concluzia acestei abordări fără pretenția obținerii adevărului absolut, se apreciază că tendința poziționării României pe traiectoria asumării unui rol activ în problema dezvoltării europene este una care nu mai poate fi contestată. Rămâne de văzut însă cât de repede și mai ales cât de eficient, va reuși România să răspundă dinamicii Europei cuprinsă pe de o parte de incertitudini dar și de nevoia permanentă de a crea un spațiu european capabil să funcționeze sub auspiciile principiilor democratice, singurele capabile să ne facă în cele din urmă liberi.